

Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

**Verkiezingsprogramma
Water Natuurlijk
Hollandse Delta
2023 - 2027**

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
0. Samenvatting	4
1. Water? Natuurlijk!	6
2. Gezond, en schoon en levend water	11
3. Natuurlijke aanpak gevolgen klimaatverandering	15
4. Overall veilig	21
5. Een klimaatpositief waterschap	25
6. Water is genieten!	29
7. Herstel biodiversiteit in stad en land	32
8. Het waterschap in positie	38

VOORWOORD

Natuurlijk; Water Natuurlijk

Water is belangrijk voor onze leefomgeving; iedere dag opnieuw. Het is een veel besproken onderwerp. Er is te veel water. Er is te weinig water. Het water raakt verzilt. Water is fijn voor de recreatie en voor de watersport. Het waterpeil staat te hoog, of is juist te laag.

Gemalen krijgen het water na een hevige regenbui niet snel genoeg weg. Straten staan blank. Dijken beschermen ons tegen het water. Spelen en zwemmen in het water is leuk.

Water Natuurlijk staat voor schoon, voldoende en gezond water. Deze ambities vormen voor Water Natuurlijk dan ook de kern van het waterbeheer. Een goed waterbeheer is belangrijk voor de kwaliteit van onze leefomgeving. En dat vormt voor Water Natuurlijk de leidraad voor haar activiteiten en opvattingen. En dat betekent samenwerken. Want alleen samen met inwoners, met natuurorganisaties, met agrariërs, met gemeenten en provincies, met recreatie- en watersportorganisaties en met bedrijven, kunnen we het water goed beheren en beheersen.

Water Natuurlijk is er voor iedereen. Op 15 maart 2023 zijn er waterschapsverkiezingen. En dan kun je op Water Natuurlijk stemmen. En dat betekent een keuze voor schoon water, voor gezond water, voor voldoende water, voor waterrecreatie en voor bescherming tegen het water. En het betekent ook een keuze voor duurzaam waterbeheer, voor natuur, voor biodiversiteit.

Stem daarom 15 maart 2023: **Water Natuurlijk**

1. SAMENVATTING

WIE ZIJN WIJ?

Water Natuurlijk (WN) is als grootste waterschapspartij van Nederland vertegenwoordigd in alle waterschappen, dus ook in Hollandse Delta. Sinds de oprichting in 2011 heeft WN al veel successen weten te boeken.

WAT DOEN WIJ?

WN zet zich 100% in om de grote uitdagingen van de waterschappen te lijf te gaan. Denk aan: klimaatverandering, verbetering van waterkwaliteit en biodiversiteit, en de eerlijke verdeling van de lasten. Al deze problemen en uitdagingen en hoe wij die willen aanpakken komen in het verkiezingsprogramma van Water Natuurlijk terug. Enkele van de belangrijkste noemen we hier in het kort.

- 1.** WN is in het bijzonder gericht op schoon, gezond en levend water: de kern van goed waterbeheer. Het water in sloten, plassen, kanalen en rivieren moet nu echt schoon. Om te voorkomen dat we na de stikstofcrisis ook nog een watercrisis krijgen moet het Waterschap in 2027 aan de wettelijke normen voor goede waterkwaliteit voldoen.
- 2.** Wij willen de opvang van de gevolgen van klimaatverandering goed regelen. Geef de natuur de ruimte, b.v. door het vasthouden van water in natte perioden in plaats van snel wegspoelen naar de zee.
- 3.** We moeten overal veilig zijn. De dijken zijn in orde. Maar voor de opvang van wateroverlast en droogte door klimaatverandering moet nog veel gebeuren. WN reikt daarvoor graag ideeën en mogelijkheden aan.
- 4.** We willen een klimaatpositief waterschap: energieneutraal in 2025, en in 2030 klimaatneutraal. We denken ook verder: in 2030 moet het waterschap voor 50% circulair zijn, in 2050 100% circulair. Daar past ook bij: duurzame rioolwaterzuiveringen.
- 5.** Van water moeten we ook kunnen genieten! Het moet schoon zijn om in te spelen en in te zwemmen. Ook in de steden, ook daar is veel meer ‘groen en blauw’ nodig.
- 6.** Het verlies aan biodiversiteit moet worden hersteld, op het land en in de steden. We willen dat de variatie in planten en dieren, die al jarenlang afneemt, aanzienlijk wordt verbeterd. Voorbeelden? Een goede vismigratie, natuurvriendelijke oevers, meer bomen en struiken.
- 7.** We willen een krachtig waterschap, met lef en ambitie. Nodig om zaken geregeld te krijgen. Het waterschap moet ook transparant zijn: toegankelijk voor de samenleving en bereid in al haar handelen duidelijk zichtbaar te zijn. Geborgde zetels moeten worden beëindigd.
- 8.** De waterschappen moeten een robuust financieel beleid voeren, nodig in deze periode van almaar stijgende prijzen. We willen een eerlijker verdeling van de lasten tussen de nu veel betalende ingezetenen

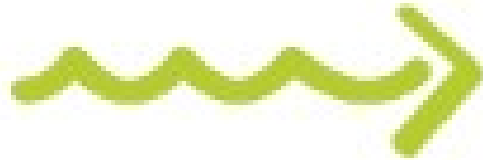
Water Natuurlijk

Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

en landbouw en bedrijfsleven. Die scheefgroei moet gecorrigeerd. Daar hoort ook bij: handhaven van het kwijtscheldingsbeleid voor wie de belasting niet kan betalen.

In ons hiernavolgende verkiezingsprogramma worden alle hier vermelde punten, en nog meer, uitgebreid behandeld. Word ook water- en natuurbewust! Geef herstel van biodiversiteit een kans!

Geïnspireerd? **Stem op Water Natuurlijk**, dan weet u dat voor deze belangrijke punten wordt gestreden.

2. WATER? NATUURLIJK!

De maatschappelijke opgaven zijn groot

Water Natuurlijk werkt aan een Nederland met schoon en gezond water, waar inwoners veilig kunnen wonen. Met landschappen waarin de natuur floreert en mensen kunnen genieten van water. Met groene steden waar het prettig is om te wonen. Waar agrariërs en industrie een plek hebben en duurzaam kunnen werken. En waar voldoende (drink)water is voor iedereen.

Om dit te kunnen bereiken en behouden moet er veel gebeuren. We weten dat het klimaat steeds sneller verandert: meer clusterbuien, vaker hitte en droogte, de zeespiegel stijgt. De huidige manier van landbouw en industrie bedrijven brengt schade toe aan natuur en waterkwaliteit. Zoet water wordt schaars, de natuur verdroogt en de biodiversiteit neemt af. En de tijd om te veranderen is kort. Wij zijn ervan overtuigd dat nu te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst.

Water Natuurlijk vindt dat waterschappen een cruciale rol hebben bij het aanpakken van deze maatschappelijke opgaven. Er moet veel meer gebeuren, alleen al om onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst te voorkomen, maar vooral om een betere en duurzame leefomgeving te creëren voor iedereen.

Wij werken hard om deze noodzakelijke veranderingen mogelijk te maken. Met heldere keuzes met een visie op de toekomst. Water Natuurlijk kiest vooral voor meer natuurlijke oplossingen in plaats van puur technische kortetermijnoplossingen. We willen water vasthouden in plaats van wegpompen, kiezen voor duurzaamheid in plaats van voor vervuiling. En zien biodiversiteitsherstel als integraal onderdeel van het waterschapswerk, niet als iets wat er ook nog bij moet. We willen vooraf een stevige stem hebben in de plannen voor gebiedsontwikkeling in plaats van een toetsing achteraf. En we werken samen aan de oplossing in plaats van ieder voor zich. Zo dragen we bij aan het bereiken van de mondiale duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) en bereiken we een positieve balans tussen People, Planet en Prosperity. In dit programma lees je welke keuzes Water Natuurlijk maakt. Want er valt wat te kiezen.

De vereniging Water Natuurlijk

Water Natuurlijk is in 2008 opgericht op initiatief van verschillende natuur- en milieuorganisaties en recreatieve organisaties. Wij staan voor duurzaam waterbeheer en vinden het belangrijk dat waterschappen bijdragen aan publieke belangen en maatschappelijke opgaven voor alle bewoners van Nederland. Water Natuurlijk is een vereniging waar iedereen lid van kan worden. Want democratische controle en zeggenschap over de vertegenwoordiging van Water Natuurlijk in de waterschappen zijn belangrijk. En hoe meer leden, hoe meer beschikbare kennis, hoe beter en duurzamer de belangenafweging en hoe meer financiële armslag.

Water Natuurlijk is landelijk gezien de grootste waterschapspartij. In alle waterschappen is Water Natuurlijk in het Algemeen Bestuur verkozen. In de periode 2019-2023 is in zestien van de eenentwintig waterschappen Water Natuurlijk in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd. Kortom, onze ambitie is duurzaam waterbeheer voor iedereen. Doe jij mee?

Water Natuurlijk

Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

Water Natuurlijk

Onze uitgangspunten

Water Natuurlijk heeft uitgangspunten die voor ons, in alle waterschappen, de basis van ons handelen zijn. Dat maakt ons ook herkenbaar, dit is waar wij voor staan.

Schoon, gezond en levend water: de kern van goed waterbeheer

Voldoende schoon water is cruciaal voor onze leefomgeving, gezondheid en de biodiversiteit. We stellen eisen aan waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid. We creëren ruimte voor water en natuur.

Dichtbij de inwoners

We werken aan vergroting van het waterbewustzijn door water toegankelijk en beleefbaar te maken. In gesprek met inwoners, organisaties en bedrijven bedenken wij gezamenlijk oplossingen voor het waterbeheer.

Water Natuurlijk Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

Lokale initiatieven die bijdragen aan:

- water vasthouden of bergen,
- verbeteren van de waterkwaliteit en
- vergroten van biodiversiteit,

stimuleren en belonen we.

Geniet van water!

Iedereen moet volop kunnen genieten van ons water, onze oevers en onze dijken. Want water is leuk, om langs te wandelen, in te zwemmen en in te spelen.

Oog voor de natuur en de bodem

De natuur is de basis voor een goed functionerend en gezond watersysteem. We zetten in al ons handelen in op het broodnodige herstel van de biodiversiteit. Wij kiezen voor natuurlijke oplossingen, waar nodig ondersteund door technische maatregelen. Bij watertekort laten we de natuur niet verdrogen. We werken aan schone, natuurlijke watersystemen. Een gezonde bodem die water kan opnemen en vasthouden is daarbij een belangrijke basis.

Samenwerken aan brede maatschappelijke opgaven, ook internationaal

Al onze projecten dragen bij aan klimaatadaptatie en -mitigatie, verhoging van de biodiversiteit en vergroting van de beleving. Daarnaast kijken we hoe we win-winsituaties kunnen creëren bij energie- en landbouwtransitie, wonen en werken. In ons handelen staan de duurzame ontwikkelingsdoelen voor de toekomst, de Sustainable Development Goals (SDG's) centraal.

Wij kunnen onze ambities en doelen beter bereiken door samenwerking met de landelijke en regionale natuur- en milieuorganisaties en met politieke partijen die min of meer dezelfde doelen nastreven. Of ze nu wel of niet in de waterschapsbesturen zijn vertegenwoordigd.

De wereld beter achterlaten

Als een goede voorouder voor toekomstige generaties handelen we circulair en duurzaam. We zetten in op zowel technische als sociale innovatie (zoals burgerparticipatie) om de uitdagingen van deze en de toekomstige tijd het hoofd te bieden.

Elke druppel benutten

Infiltratie en vasthouden van grond- en regenwater in hoog Nederland en het vasthouden en bergen van water in laag Nederland, daar zorgen we voor. Daarom stimuleren en faciliteren we hergebruik van water en zuiveren afvalwater bij de rioolwaterzuiveringsinstallaties tot 'herbruikbare bron'.

Een brede blik

We redeneren vanuit het hele watersysteem inclusief de routes (stoffen, waterbalansen) en ketens (gebruik, maar ook beheer) die daarin te onderscheiden zijn. Problemen wentelen we niet af, niet naar aangrenzende gebieden en niet naar de toekomst.

Water Natuurlijk Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

De vervuiler/gebruiker betaalt

Vervuilen hoort niet. Als je dat toch doet vinden wij het logisch dat je je betaalt voor het schoonmaken. En voor wat je gebruikt moet je ook betalen. Als zowel gebruiker als vervuiler betalen zal het ook lonen om voldoende schoon en gezond water vast te houden. Bij het bepalen van de waterschapsheffingen hebben we oog voor financieel kwetsbare groepen.

Figuur 2. Beregenen in de Hoekse Waard

3. GEZOND, EN SCHOON EN LEVEND WATER

Goede waterkwaliteit

Een goede waterkwaliteit is een voorwaarde voor een goede leefomgeving, onze gezondheid en de natuur. In alle wateren in Nederland moet ons water schoon, gezond en levend zijn. Nederland stond ooit aan de wieg van de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Europese wetgeving die water garandeert van een goede chemische en ecologische kwaliteit. Want voldoende én schoon water is van levensbelang voor mens en natuur. In 2015 moest ons water in een goede staat zijn. Nederland heeft tweemaal uitstel gevraagd en nu uitstel niet meer mogelijk is, moeten de doelen echt behaald zijn in 2027. Water Natuurlijk geeft waterkwaliteit prioriteit en zet alles op alles deze waterdoelen te behalen.

Het kabinet heeft het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) ingericht met een budget van 25 miljard euro om de gecombineerde problematiek met stikstof, water en klimaat op te lossen met maatregelen in het landelijk gebied. Hiervan is 811 miljoen euro specifiek beschikbaar voor het bereiken van de KRW-doelen door onder andere bufferstroken rondom beekdalen in te richten. De rest van het budget en maatregelen kan echter ook bijdragen aan het verbeteren van de waterhuishouding.

Alle wateren dienen een zodanige chemische en biologische kwaliteit te krijgen dat de ecologische functie goed tot zijn recht komt. In natuurgebieden is dat vanzelfsprekend. In de landbouwgebieden wordt de ecologische functie nevensgeschikt in plaats van ondergeschikt aan de landbouwfunctie. Voldoende waterdiepte en meer natuurlijke peilen is het uitgangspunt. Het zelfreinigend vermogen van water wordt vergroot en de afhankelijkheid van doorspoelen met (voedselrijk) rivierwater wordt verkleind. Beheer en onderhoud van watergangen worden gericht op kwaliteitsverbetering. Een voorbeeld van kwaliteitsverbetering is het aanleggen van zuiveringsmoerassen nabij uitwateringen en op plekken waar krekensamenkomen en dus veel wateraanbod is. Anders gezegd: stelsel van blauwe knooppunten in het krekensysteem. Zo bevordert je de interne waterkwaliteit en voorkom je dat slecht water geloosd wordt op Rijkswater.

Wat schoon is moet schoon blijven

De huidige waterkwaliteit in Nederland is slecht en voldoet vaak niet aan de Europese normen. Dat geldt zeker voor de situatie bij waterschap Hollandse Delta. Meer dan de helft van de verplichte maatregelen uit de KRW zijn niet of niet geheel uitgevoerd. Daardoor voldoet geen enkel water, na 12 jaar werken aan de KRW, aan de normen.

De hoofdoorzaken zijn:

- te veel meststoffen vanuit land- en tuinbouw;
- bestrijdingsmiddelen;
- biociden;

- Zeer Zorgwekkende Stoffen (zoals PFAS en GenX);
- medicijn- en drugsresten;
- microplastics.

Deze stoffen horen niet thuis in ons water.

Iedereen: burger, bedrijf en boer heeft de verantwoordelijkheid om het water schoon te houden. Daarom wil Water Natuurlijk dat het waterschap stevig optreedt om vervuiling te voorkomen. Wij willen het lozen van vuil water bij bedrijven stoppen en vinden dat publiekelijk duidelijker bekend mag worden wie de vervuilers zijn. Hiervoor is een fijnmaziger en openbaar te raadplegen meetnet en een steviger juridisch kader nodig.

Samen werken aan de landbouwtransitie

Voor het realiseren van onze ambitie voor schoner water en een gezonde bodem is verlaging van het gehalte aan meststoffen en bestrijdingsmiddelen in het water noodzakelijk. Daarom ondersteunt Water Natuurlijk krachtig de landbouwtransitie richting kringlooplandbouw. Bij kringlooplandbouw is de kringloop van stoffen gesloten en er komen dus minder belastende stoffen in het grond- en oppervlaktewater terecht. Veel agrariërs willen deze transitie naar een natuur-inclusieve en circulaire landbouw ook maken maar hebben daar vaak ondersteuning bij nodig. Deze transitie moet worden gefaciliteerd, door rijk, provincie en waterschappen. Agrariërs die bijdragen aan schoon water en ruimte voor de natuur creëren, zoals teelten zonder uitspoeling van meststoffen en bestrijdingsmiddelen, dienen gesteund en beloond te worden. Daarentegen moet het vervuilen van het milieu juist duurder en onaantrekkelijker worden.

Water Natuurlijk wil met de boeren meedenken over nieuwe verdienmodellen, zodat zij deze transitie naar kringlooplandbouw en natuurvriendelijk ondernemen ook daadwerkelijk kunnen maken. Hierbij kijken we ook naar betaling voor blauwe diensten, zoals water infiltreren en vasthouden, tijdelijke bergingen voor extreme neerslag realiseren en een bijdrage leveren voor waterkwaliteit / zuivering. Met onze partners kunnen de waterschappen hiervoor aansluiting zoeken bij subsidies van de Europese Unie en andere overheden.

Schoon en vuil water scheiden

Wij willen elke druppel benutten waar die valt. Regen moet in de bodem terechtkomen, niet in het riool. Dit heet 'afkoppelen' en voorkomt dat het rioolstelsel bij extreme neerslag overstroomt en vuil rioolwater in het oppervlaktewater terechtkomt. Ook de kosten voor de waterzuivering worden lager als minder water wordt aangeboden. Het regenwater laten afwateren in een (tussen)berm, of laten lozen in kolken rechtstreeks op het oppervlaktewater zijn goede voorbeelden. Die oplossingen dragen bij aan het verminderen van de wateroverlast, droogte en watertekorten. De gemeenten zijn met name aan zet om schoon en vuil water te scheiden in buurten en wijken. Inwoners en bedrijven moeten dat doen op eigen grond. Water Natuurlijk vindt dat het waterschap dit beleid actief moeten stimuleren door met gemeenten afspraken vast te leggen en initiatieven van inwoners voor klimaatadaptatie financieel te ondersteunen. Gezien de urgentie is het nodig afspraken door middel van regelgeving vast te leggen in omgevingsverordeningen. Denk hierbij aan maximale percentages aan verharding in stedelijk gebied en verplicht afkoppelen.

Stimuleren waterbewustzijn

We stimuleren iedereen om zuinig te zijn met water, het water schoon te houden en zo veel mogelijk te hergebruiken. Daarbij investeren we in bewustwording over het eigen watergebruik en denken mee wat hierbij verstandige keuzes zijn. Inwoners stimuleren we bijvoorbeeld om regenwater af te koppelen en op te vangen in regentonnen of ondergrondse tanks. Ook ondersteunen we graag bewoners die meedoen aan het burgermeetnet waterkwaliteit.

Boeren hebben in tijden van droogte voor beregening water nodig. Het waterschap faciliteert dat door zoetwater beschikbaar te maken. In sommige delen van de Hollandse Delta is dat problematisch door gevoeligheid voor verdroging of door verzilting. De zoetwater beschikbaarheid is voor Water Natuurlijk niet vanzelfsprekend. Bezien moet worden hoe ver het waterschap hierin moet gaan en of de kosten voor het beschikbaar stellen van zoetwater als productiefactor verrekend moet worden.

Helaas zijn diverse maatregelen nadelig voor de natuur gebleken. De toekomstige opgave zal zijn om de negatieve impact van agrarische activiteiten op het waterbeheer omlaag te brengen. Water Natuurlijk vindt dat ook dat een belangrijk onderdeel van de landbouwtransitie moet zijn. Meer gebruik maken van de natuurlijke waterkringloop is logisch: door het vasthouden van overtollig water in natte tijden en het aanleggen van zoetwaterbuffers om in te zetten tijdens droge tijden.

Industriële gebruikers stimuleren wij tot hergebruik van water en om te stoppen met het lozen van vervuild water. Ook in de stad is er winst te behalen door meer groen en water in de wijken en parken. Samen met natuurorganisaties streven we naar meer water voor natuur en meer natuur in het water.

Figuur 3. Diversiteit flora in een waterberging gebied

3. NATUURLIJKE AANPAK GEVOLGEN KLIMAATVERANDERING

Waar staat WSHD nu?

In landelijk gebied hebben we de polders zo ingericht dat het water snel weg kan en niet wordt vastgehouden. In de stad is veel behoefte aan waterberging, bescherming tegen hitte; kortom aan groen. WSHD is nu bezig om met gemeenten plannen te maken hoe de ruimte slimmer en klimaat robuuster kan worden ingericht. Dan kijken we vooral naar nieuwbouw. Maar de bestaande stad moet ook worden aangepakt

Geef de natuur de ruimte

Na de Watersnoodramp 1953 maakten we met de Deltawerken ons land weerbaar tegen de zee. De dijken werden verhoogd en verbreed met vernieuwende technologische oplossingen. Nu staan we met de klimaatveranderingen voor nieuwe uitdagingen: een stijgende zeespiegel en extreme neerslag in piekbuien. Willen we deze uitdagingen op dezelfde manier aanpakken dan krijgen we steeds hogere dijken en grotere gemalen. De kosten hiervan zijn hoog, zowel in aanleg als in operationele kosten. Als een dijk doorbreekt zijn de gevolgen groot. Daarom vindt Water Natuurlijk het noodzakelijk om water de ruimte te geven en te kiezen voor een meer natuurlijk watersysteem. Op korte termijn vraagt dit om een investering, maar op langere termijn kunnen hiermee veel kosten worden bespaard en blijft de Delta veilig bewoonbaar.

De natuur helpt

Wij kiezen voor natuurlijke oplossingen; alleen waar nodig ondersteund door technische maatregelen. Het waterbeheer wordt gekoppeld aan natuurlijke processen en natuurherstel. De natuur kan ons helpen:

- bij het vasthouden van water tijdens natte perioden;
- bij het aanvullen van de grondwatervoorraad;
- bij het bergen van water bij overlast en piekbuien;
- bij het bieden van bescherming tegen water;
- en bij het verbeteren van de waterkwaliteit.

De systemen worden op deze manier weerbaarder tegen invloeden van buitenaf, zoals een te hoge belasting van de natuur door stikstof. De kern is: meer natuur en natuurlijke processen in agrarisch en stedelijk gebied, herstel van het Deltakarakter in natuurgebieden.

Een voorbeeld is estuariën herstel van het Haringvliet. Eb en vloed, gorzen en slikken horen bij de Hoeksche Waard. Herstel van het Haringvlietestuarium is mogelijk als de zoetwaterhuishouding van het noordelijk Deltagebied en de toevoer van zoetwater naar Zuid-Holland anders wordt ingericht. Wereldnatuurfonds, Bureau Strooming, kennisinstituten en Hoekse Waards Landschap hebben uitgewerkt dat een vorm van estuariën herstel samen met alternatieve zoetwateraanvoer goed kan.

Water beheren doen we samen, met een integrale blik

In Nederland kampen we met ruimtegebrek en grote opgaven: biodiversiteit, klimaat (adaptatie en mitigatie), ruimte voor woningen, bedrijvigheid en mobiliteit, leefbaarheid en gezondheid. Niet alles kan overal, dus je moet slim combineren. Daarom vindt Water Natuurlijk dat opgaven gebiedsgericht en integraal moeten worden aangepakt: met oog voor klimaat, energie, wonen, biodiversiteit, werken en ontspannen. Waterschappen moeten zich laten horen op alle niveaus. Door vanuit een waterperspectief te kijken en functies samen te brengen ontstaan nieuwe kansen voor een duurzaam watersysteem met kenmerkende zoetwatergetijden, voor recreatie met nieuwe natuur; voor wonen op het water; voor een landschap dat waarde toevoegt; en voor nieuwe kleinschalige economische mogelijkheden in het landelijk gebied.

Het kabinet is voornemens om 240.000 hectare landschapsgrond in te richten als tussenvorm tussen landbouw en natuur. Eigenaren worden gecompenseerd voor de afwaardering van de grond en op deze gronden rusten beperkingen voor het gebruik voor woningen, recreatie, industrie of landbouw. Voor landbouw gaat dit bijvoorbeeld over bemesting of gebruik van bestrijdingsmiddelen. Deze gronden zijn bij uitstek geschikt voor natuur inclusieve landbouw en voor het beschermen van Natura 2000-gebieden of KRW-waterlichamen via het inrichten van overgangszones bestaande uit landschapsgrond.

Figuur 4. Droogte op akkerland

Bodemgericht leren denken

We willen meer aandacht voor de levende bodem als ondergrond voor schoon water, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Daarom zetten we ons in voor verbetering van de bodemkwaliteit ten bate van het vochthoudend vermogen en het aanvullen van grondwater. Een bodem die meer organische stof bevat. Wij willen dat grondeigenaren ondersteund worden met informatie over duurzaam landgebruik.

Zo zorgt bijvoorbeeld het gebruik van grote en zware machines ervoor dat de bodem verdicht en de waterdoorlaatbaarheid minimaal wordt. Een gezonde bodem is van levensbelang.

Vasthouden van water is eerste keuze

Er is een dreigend tekort aan schoon zoet water voor natuur, landbouw, bewoners en industrie. Door dit watertekort wordt de verdroging van natuurgebieden versterkt en kan onherstelbare schade optreden. Water Natuurlijk zet de natuur voorop. Watertekort voorkomen is belangrijk. Daarom vinden wij het vasthouden van water de eerste keuze. Het dreigende watertekort vraagt om een transitie van het waterbeheer voor Hoog Nederland, maar heeft ook gevolgen in de Hollandse Delta. Dat betekent een grootschalige en programmatische aanpak op gebiedsniveau, waarbij:

- ruimte aan rivieren wordt gegeven;
- zoetwater beschikbaar blijft;
- getijden systemen beter gaan functioneren

Voortzetting van het nationale Deltaprogramma is daarvoor noodzakelijk.

Per polder en waar nodig per agrarisch bedrijf worden bodem- en waterscans opgesteld, zodat op basis van maatwerk per bedrijf optimaal water beschikbaar blijft. Verder houden we meer water vast in de polders door kreken, waterlopen, oevers, uiterwaarden, zomerpolders een natuurlijker inrichting te geven. Dat kan door het maaibeheer van de watergangen meer te richten op biodiversiteit, door minder frequent en later te maaien van de watergangen en door “groene stuwen”. Met dit pakket aan maatregelen houden we niet alleen meer water vast in natte perioden, maar wordt het water ook langzamer afgegeven in droge perioden én vindt zuivering plaats door de aanwezige planten. Door meer water vast te houden in deze natuurlijke klimaatbuffers ontstaan ook recreatiemogelijkheden en meer blauwgroene verbindingen. In de stedelijke gebieden is winst te behalen door aanpassing van het groenbeheer in wijken en parken. De Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers heeft daarvoor een Kanskaart ontwikkeld die daarbij als inspiratie kan dienen.

Figuur 4. Peilschaal

Figuur 6. *Atalanta*

Focus op grondwater

In verband met de verdroging in het algemeen en met name van natuurgebieden wil Water Natuurlijk dat het waterschap grenzen stelt aan de hoeveelheid onttrekkingen in een gebied. Daarbij moet men rekening houden met naastliggende (grondwaterafhankelijke) kwetsbare natuurgebieden. Waterschappen dienen dit allereerst in kaart te brengen en daarop het beleid te bepalen. Met de enorme toename in aanvragen voor grondwateronttrekkingen is het essentieel dat er zicht is op alle onttrekkingen om het totale gebiedseffect te kunnen bepalen, verzilting tegen te gaan en de waterbalans te herstellen. Water Natuurlijk zet in op conservering van water en een bodem die water goed kan opnemen. Waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten en drinkwaterbedrijven kunnen nog nauwer samenwerken in de zoektocht naar meer drinkwater en de vraag welk water je waarvoor gebruikt. We willen water vasthouden en laten infiltreren om zowel in stedelijk als agrarisch gebied de grondwatervoorraad te vergroten.

Ondergrondse wateropslag / buffers

Water Natuurlijk vindt dat bij technische ingrepen in de ondergrond zeer zorgvuldig gekeken moet worden naar de effecten op het natuurlijke watersysteem en de kwaliteit van het geïnfiltreerde water. Zo kunnen we een gezonde bodem doorgeven aan volgende generaties.

Innovatief grondgebruik in de stad

Wij vinden dat bij grotere stedelijke projecten klimaatadaptatie, waterbeheer en -kwaliteit, biodiversiteit en verbindingzones, mogelijkheden voor educatie en beleving altijd moeten worden meegenomen in de planvorming. Het ruimtegebrek in steden vraagt om efficiënt en innovatief grondgebruik zoals het

Water Natuurlijk Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

vergroten van de waterberging in parken en groenstroken. Vooral het “ontstenen” van straten en pleinen heeft een gunstig effect voor het microklimaat in de stad.

Klimaatadaptief bouwen

Steden moeten sterk vergroenen, zodat hittestress en wateroverlast verminderen en de groenblauwe verbindingen versterkt worden. Een stevig partnerschap tussen gemeenten en waterschap is hiervoor nodig. Dit speelt vooral in de grootstedelijke gebieden (Rotterdamse regio en de Drechtsteden). Daarnaast vindt Water Natuurlijk dat het waterschap duidelijke voorwaarden moet stellen aan het bouwen. Rekening houden met opvang van (veel) regenwater en het beperken van het gevaar van overstromingen moet overal gebeuren, maar vooral in gebieden zoals buitendijkse terreinen en diepe polders.

4. OVERAL VEILIG

Waar staat WSHD nu?

Het dijkenbeheer in WSHD is op orde. De veiligheid en de kwaliteit vraagt voortdurend aandacht en krijgt die ook. De dijken worden getoetst en problemen worden planmatig opgelost.

Maar het risico op wateroverlast en droogte door klimaatverandering is niet op orde. Er is jarenlang gewerkt met verouderde klimaatscenario's, waardoor de kans op schade werd onderschat. Mede door de inspanning WN wordt nu wél rekening gehouden met klimaatverandering. Maar de nodige aanpassingen moeten nog wel worden gerealiseerd. En daar is een grote achterstand ontstaan. Dat moeten we de komende jaren samen met gemeenten en burgers voortvarend aanpakken

Water als sturend principe

Water Natuurlijk geeft water een leidende stem in ruimtelijke ordening. Water is het sturend principe in ruimtelijke afwegingen door gemeenten provincies en Rijk. Ons doel is een ruimtelijke ordening op fysisch-geografische grondslag. Het is mooi dat dit nu ook in het regeerakkoord staat. De watertoets is nu een verplicht instrument dat in het voortraject van de ruimtelijke planvorming en projecten wordt doorlopen. Water Natuurlijk hamert erop dat de waterschappen nu ook echt vanaf het begin aan tafel moeten zitten om de waterbelangen in te brengen en de consequenties van keuzes inzichtelijk te maken voor waterveiligheid en waterbeschikbaarheid. Ook voor de woningbouwopgave is dat relevant, waar je wel of juist niet verantwoord kunt bouwen en onder welke voorwaarden. Dit vraagt om een andere, meer proactieve en assertieve houding van het waterschap dan het tot nu toe gewend is. Het vereist een integrale aanpak en bestuurlijk lef bij onze waterschap bestuurders om zich te mengen in discussies op landelijk, provinciaal en lokaal niveau, waar ruimtelijke ordeningskeuzes gemaakt worden.

Bemalen

We willen ons land zo inrichten dat fluctuaties in neerslag vanzelf opgevangen worden. Water Natuurlijk wil extra waterberging creëren om grotere piekbuien door klimaatverandering op te kunnen vangen. We zien daarbij kansen om het vergroten van de hoeveelheid berging te combineren met natuurontwikkeling en de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

Daarmee wordt ook de biodiversiteit vergroot en de mogelijkheden voor recreatief medegebruik. De grens om nog dieper te bemalen is op sommige plekken echter bereikt en soms al overschreden. Dit betekent dus dat we in lagergelegen gebieden moeten leren leven met het water: door overlast te accepteren en de inrichting, wonen, werken en recreëren hierop aan te passen.

Figuur 5. Kreek Goeree Overflakkee

Waterveiligheid op orde en wateroverlast onder controle

We willen op tijd voldoen aan de waterveiligheidsnormen van de primaire en regionale keringen. Dat betekent dus voldoende tempo houden in dijkversterkingsprojecten, rekening houdend met de nieuwste voorspellingen met betrekking tot klimaat en zeespiegelstijging.

In recente jaren zien we steeds meer piekbuien die zeer lokaal en in korte tijd zorgen voor veel water en wateroverlast. Het is niet te voorspellen waar deze buien vallen. Door de hevigheid en het lokale karakter is de overlast meestal niet voldoende te beperken met de bestaande waterbergingsgebieden (het water komt daar simpelweg niet zo snel). Dat vraagt om aanvullende mogelijkheden om het water (tijdelijk) lokaal te bergen. We willen, onder andere aan de hand van actuele stresstesten, in beeld brengen waar de kans op wateroverlast door extreme neerslag het grootst is en waar tijdelijke berging mogelijk is. In steden zal door middel van dubbelgebruik tijdelijke opvang een plek krijgen, bijvoorbeeld door waterpleinen aan te leggen.

Water Natuurlijk bepleit om in bovenstroomse gebieden buiten ons eigen beheergebied water vast te houden en te bergen, zodat in ons beheergebied benedenstrooms het risico op overstromingen vermindert.

Natuur versterkt de waterkeringen

Water Natuurlijk kiest voor waterveiligheid zoveel als mogelijk met behulp van de natuur, bijvoorbeeld dubbele dijken met tussenliggend natuurgebied of buitendijks gelegen natuurgebieden. Groene waterkeringen krijgen de nevenfunctie biodiversiteit met een daarop gericht beheer, onder andere door het ontwikkelen van bloemrijke, half-natuurlijke graslanden op dijktafsluitingen, die de grond aanzienlijk beter blijken vast te houden.

Verharde dijken kunnen gebruikt worden voor het opwekken van duurzame energie. Waar mogelijk wordt recreatief medegebruik toegestaan. Dijkversterking en onderhoud worden energie neutraal en circulair uitgevoerd.

Verzakking- funderingsproblematiek aanpakken

In ideale omstandigheden staan funderingspalen altijd volledig onder (grond)water, waardoor er geen zuurstof bij kan komen en paalrot geen kans krijgt. Daar waar het standaardpeil langdurig verlaagd wordt, kan dit problemen opleveren. Met name in de drogere zomerperiode kunnen funderingspalen voor een langere tijd blootgesteld worden aan zuurstof.

Water Natuurlijk is voorstander van gemeentelijke funderingsloketten, waar inwoners door gemeenten worden ondersteund bij funderingsproblematieken zoals paalrot en de gevolgen van bodemdaling voor panden zonder palen en voor dijkhuizen. Het waterschap moet het belang van eigenaren met schadegevoelige bebouwing nadrukkelijk meewegen bij peilbesluiten.

Water Natuurlijk

Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

Het Deltagebied

De toekomst van het Deltagebied vereist extra aandacht. Met de stijgende zeespiegel en de sterk wisselende afvoer van rivierwater is herbezinning op het huidige watersysteem nodig. Niet ingrijpen kan leiden tot een onveilige leefomgeving op middellange termijn en tot achteruitgang van de natuur nu en later. Het unieke zoetwatergetijden karakter van de Delta staat onder druk zowel qua kwantiteit als kwaliteit. De roep om hogere en veiligere dijken, veiligstelling van de drinkwater voorraad (door de Maas en de Rijn) en het “meegroeien “ met de stijgende zeespiegel en waterkwaliteitseisen van de land- en tuinbouw zijn vaak slecht met elkaar te realiseren. We constateren een disbalans tussen de beoogde gebruiksdoelstellingen. Het gebied voldoet ook niet optimaal aan de eisen die aan een Natura 2000 gebied van deze omvang gesteld moeten worden.

Om de Natura 2000 doelen te halen zijn nog veel maatregelen nodig. Door de klimaatverandering voldoet de huidige aanpak niet meer, zoals ook de recent verschenen IPCC-rapporten onderstrepen. Wij streven naar een natuurlijker Deltagebied met een inzet op herstel van hydrologische en ecologische processen zoals een dynamischer peilbeheer. In het beheergebied van het Waterschap Hollandse Delta betreft dit vooral het estuarium van Biesbosch-Hollands Diep-Haringvliet, naast het rivierenstelsel van Dordtse Kil, Nieuwe Merwede, Boven Merwede, de Noord en de Oude Maas. In de gehele Delta gaat het ook om Grevelingen-Oosterschelde-Westerschelde die door andere waterschappen worden beheerd.

Landelijk is Rijkswaterstaat de centrale instantie die een overkoepelend en samenhangend duurzaam Deltabeleid moet waarborgen, samen met de genoemde waterschappen. Dat houdt in dat de rijksoverheid een veel sterkere inzet van het regionale waterbeheer, dus van de waterschappen, moet vragen, gericht op vasthouden en bergen van water en het verbeteren van de waterkwaliteit. Een sterke regierol van het rijk is daarbij nodig. Binnen de landelijk gestelde randvoorwaarden moeten de waterschapsbesturen maatregelen nemen die passen bij hun beheergebied. Dit begint bij het vasthouden van gebiedseigen (regen)water en het benutten van ecologische kansen binnendijs. Voor het bereiken van een natuurlijker Delta is de betrokkenheid van andere domeinen zoals het landbouwbeleid, de ruimtelijke ordening, scheepvaart en het energiebeleid van belang. Wij vragen ook hierbij om regie van het rijk en heldere kaders over wat wel en niet kan.

Water Natuurlijk bepleit al binnen de planperiode van het Nationaal Waterprogramma (2022-2027) structurele maatregelen te nemen om de achteruitgang van de natuur om te buigen en de strategische zoetwatervoorraad veilig te stellen. Neem daarbij 2100 als horizon en wacht niet tot 2027 om te beginnen!

Verder willen we dat de middelen die bij de komende rijksbegroting worden vrijgemaakt voor klimaat, gekoppeld worden aan de inzet voor een natuurlijker en veiliger Delta inclusief een duurzaam en efficiënt watergebruik.

5. EEN KLIMAATPOSITIEF WATERSCHAP

Het waterschap laat de omgeving schoon achter

Het beperken van de uitstoot van CO₂, ammoniak, lachgas en methaan is beter dan achteraf de gevolgen proberen te repareren. Waterschappen zijn energieneutraal in 2025 en gebruiken uitsluitend elektriciteit afkomstig van hernieuwbare bronnen. In 2030 moeten de waterschappen als bedrijf klimaatneutraal zijn. De waterschappen zijn 50% circulair in 2030 en 100% circulair in 2050.

Vervuiler betaalt, ook voor CO₂

Water Natuurlijk wil een effectieve CO₂-belasting. Het principe van ‘de vervuiler betaalt’ geldt ook voor het klimaat. Waterschappen maken kosten om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. De CO₂-uitstoot in rioolwaterzuivering en bemaling moet naar rato worden doorberekend in de waterschapsbelasting voor alle belanghebbenden.

Stop de veenafbraak

Veenafbraak en de bijbehorende CO₂-uitstoot moet voorkomen worden in veenweidegebieden zoals in het Oudeland van Strijen en enkele polders op Voorne Putten, als onderdeel van een landelijk programma. Dit is een urgente opgave. In de komende vier jaar (2023-2027) willen we dat (door vernatting) een bijdrage wordt geleverd aan een verminderde uitstoot van broeikasgassen. In het nationaal Klimaatakkoord is vastgelegd dat een reductie van 1 Megaton CO₂ in 2030 wordt gehaald. Vernatting is een van de noodzakelijke maatregelen om voortschrijdende bodemdaling te beperken. Water Natuurlijk kiest voor een onmiddellijk verbod op onderbemalingen en zet zich in voor nieuwe peilbesluiten die leiden tot peilverhoging. Wij kiezen voor extensief beheerd grasland, voor natte en vogelrijke weilanden. Bezien moet worden of peilgestuurde drainage daarbij kan helpen. De provincie is aan zet om samen met inwoners, gemeenten, boeren, natuurorganisaties en het waterschap te komen tot een gebiedsgerichte, duurzame aanpak. Slechts een integrale benadering biedt kansen voor nieuwe veennatuur en CO₂ opslag waarbij waterkwaliteit, biodiversiteit en natuurbeleving verbeteren.

Van energievreter naar energiefabriek

Water Natuurlijk gaat voor een strikte naleving van de normen die gesteld worden aan de zuivering van afvalwater. Iedere installatie dient daaraan te voldoen. Ruimte voor innovatie is daarnaast belangrijk om uiteindelijk energieneutraal te kunnen werken met een doorloop naar energie leveren.

Rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn nu nog energievreters, maar dat kan anders door gas te produceren voor de opwekking van groene stroom. Zo gaan we van energievreter naar energiefabriek. Grondstoffen kunnen bovendien worden teruggewonnen uit het slib dat overblijft na zuivering van afvalwater. Het

Water Natuurlijk Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

waterschap wordt zo een grondstoffenleverancier in plaats van afvalproducent. In samenwerking met de andere waterschappen werken we aan oplossingen voor probleemstoffen en het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater. Door water nog beter te zuiveren voordat het op het oppervlaktewater wordt geloosd, wordt het waterschap zoetwater-leverancier. Daarnaast zetten we vol in op energiewinning uit het water zelf: thermische energie uit (gezuiverd) afvalwater (TEA) en/of oppervlaktewater (TEO).

Zeker stedelijke gebieden en uitbreidingslocaties naast grote wateren hebben grote potenties. Water Natuurlijk vindt het belangrijk dat het waterschap zijn inspanningen vergroot en zijn rol als voortrekker, aanjager en verbinder voortvarend voortzet.

Figuur 6. Gemaal Ambachtheerlijkheid

Toeziën op naleving

Wanneer je inzoomt op Zuid-Holland, dan kleurt onze provincie helaas signaalrood op de kaart van de chemische waterkwaliteit van Nederland. De oorzaak hiervan ligt o.a. in de hoeveelheid bestrijdingsmiddelen uit de landbouw die ondanks alle inspanningen nog steeds in het oppervlaktewater terecht komen. Daar moet in de komende bestuursperiode echt een einde aan komen. Ook hier vragen wij om meer actievere sturing en extra inzet vanuit het waterschap.

Om de uitdagende doelen in de provincie Zuid-Holland te kunnen halen, zal er scherpere sturing gegeven moeten worden op het vlak van toezicht en handhaving. Het waterschap zal in het dichtbevolkte gebied van Zuid-Holland de toezicht- en handhavingstaak professioneel en goed moeten uitvoeren, gericht op het zo veel mogelijk verkleinen van de risico's voor de waterkwaliteit en het waterbeheer. Toezicht en handhaving zorgen er mede voor dat de wet- en regelgeving wordt nageleefd. De praktijk is weerbarstig, het waterschap kan dit niet alleen. In de praktijk blijkt dat de huidige aanpak ten aanzien van Toezicht en Handhaving ernstig te kort schiet, het is tijd om maatregelen te treffen voor het verbeteren van de samenwerking tussen de omgevingsdiensten, gemeenten, provincie en waterschap. Pas dan kan Toezicht en handhaving effectief worden.

De komende periode zijn de belangrijkste speerpunten:

- Het waterschap moet de vergunningverlening en handhaving, boetes en aanpak van o.a. de legale en illegale lozingen van meststoffen, chemische bestrijdingsmiddelen en PFAS-stoffen aanscherpen en verbeteren.
- Neem als waterschap het initiatief om vergunningverlening, handhaving en toezicht beter te organiseren. Het gebrek aan onderlinge samenwerking bemoeilijkt een effectieve handhaving en toezicht.
- Het waterschap dient te zorgen voor een totaal inzicht van het watersysteem, de behoefte, de vraag en het aanbod. Speel in op de klimaatverandering en daarmee op de langere termijn. Durf te veranderen en het anders te doen zoals het nu gaat, alleen dan wordt er beweging gecreëerd die zorgt voor een beter houdbare toekomst. Ongebreidelde wateronttrekkingen maken het probleem daarbij alleen maar groter
- Zorg als Waterschap ervoor dat 'water en bodem' inderdaad leidend zijn voor plannen. Wees mans genoeg om te acteren op dat wat er van het waterschap verwacht wordt.

Duurzame rioolwaterzuiveringen

De installaties voor de zuivering van afvalwater binnen het waterschap Hollandse Delta zijn verouderd ondanks technische aanpassingen. In het primair energieverbruik zuiveringsbeheer per vervuilingseenheid staat WSHD in de middenmoot van de waterschappen. Bij de CO₂-emissie voor zuiveringsbeheer scoort WSHD aanmerkelijk slechter dan de meerderheid. De omvang van de emissies van methaan en lachgas vanuit rioolwaterzuiveringen is een probleem. Water Natuurlijk wil dit aanpakken. Voortbouwend op het klimaatakkoord 2020 moet minimaal 80% reductie van methaanverliezen bij slibvergisting en een reductie van 50% van de emissie van lachgas in de afvalwaterzuivering in 2030 zijn gerealiseerd.

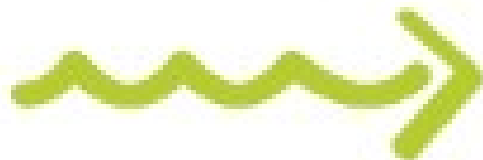
Water Natuurlijk vindt dat alle zuiveringsinstallaties minimaal dienen te voldoen aan gestelde normen gesteld aan de zuivering van afvalwater. Uitgangspunt is energieneutraal werken met een doorloop naar energie leveren. In samenwerking met de andere waterschappen werken aan oplossingen voor

Water Natuurlijk

Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

probleemstoffen en het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater. Benutten van bronnen als groen gas, duurzaam verwarmen en koelen met water en waterstof.

6. WATER IS GENIETEN!

Water is om van te genieten!

Wij vinden dat al het water schoon genoeg moet zijn om in te spelen en te zwemmen. Want de aanwezigheid van water en groen in de buurt is essentieel voor ons welbevinden. Ook in de steden is daarom veel meer groen en blauw nodig. Niet alleen met het oog op een houdbare toekomst, maar ook omdat het kunnen genieten van water belangrijk is voor het bewust omgaan met water.

Recreatie op en langs het water versterken

Water Natuurlijk wil water en groen dicht bij de inwoners brengen. Water verbindt mensen met elkaar en met hun omgeving. Water trekt mensen aan, om te zwemmen, te wandelen, te varen, te vissen, te fietsen of anderszins te recreëren. Het is belangrijk om op meer plaatsen dijken, maaipaden en recreatiewater goed te ontsluiten. Water Natuurlijk staat een groenbeleid voor waardoor recreanten, ook door het realiseren van voorzieningen als bijvoorbeeld picknickplaatsen voor fietsers en wandelaars, kunnen genieten van de omgeving zonder dat deze recreatie ten koste gaat van waterveiligheid en natuurwaarden. De mogelijkheden voor duurzame natuurbeleving met kano's, roeiboten en fluisterboten versterken we via een aantrekkelijk, goed gezoneerd netwerk van vaarwater met bijbehorende voorzieningen. Wij vinden het plaatsen van passende voorzieningen, zoals steigers, informatieborden, routemarkeringen, visplekken en lozingspunten voor vuil water van jachten vanzelfsprekend. Het waterschap spant zich dus actief in om dit goed te regelen en de vaarwegen op orde te houden.

Figuur 7. Recreatie op de Binnenmaas

Breng water en natuur terug in de stad

Water en natuurelementen verdienen een meer zichtbare plek in de bebouwde omgeving. Want water en een goed ontwikkelde groenstructuur zorgen in perioden van warmte immers voor de nodige verkoeling (tegengaan hittestress!) en bij hevige neerslag kan meer water worden opgevangen, zodat wateroverlast wordt beperkt. Meer water en natuurlijk groen dragen ook bij aan de kwaliteit van leven in de directe

woonomgeving van mensen. Visie en concrete actie zijn nodig voor het vergroenen van de bebouwde omgeving en het realiseren van meer water in de stad.

Wij zien kansen zoals herstel van gedempte stedelijke kanalen en grachten, het stimuleren van het vergroenen van de buitenruimte, zowel op bedrijfsterreinen als particuliere tuinen en het afkoppelen van (hemel)water. Iedereen (inwoners, ondernemers, gemeenten) is aan zet om bijvoorbeeld tegels te verwijderen en water te infiltreren!

Groen/blauwe dooradering in gehele land

Water Natuurlijk wil dat de gronden van het waterschap bloeien! Hollandse Delta beheert veel gronden: dijken, watergangen, de terreinen van de zuiveringen en kantoren (en nu nog wegen en wegbermen). Water Natuurlijk wil dat het waterschap voor deze gebieden natuurplannen opstelt om de biodiversiteit daar verder te vergroten en bij te dragen aan een ecologisch waardevolle groen/blauwe dooradering van het landschap. Dit biedt extra leefgebied voor planten en dieren en zorgt voor verbindingroutes. Bovendien zijn deze verbindingen recreatief aantrekkelijk, zoals b.v. de Blauwe Verbinding tussen Barendrecht en Rotterdam-Zuid. We zorgen ervoor dat problemen van wateroverlast en waterkwaliteit niet van stad naar platteland of andersom worden afgewenteld. Bij voorkeur werkt het waterschap hierbij samen met andere grondeigenaren.

Watererfgoed vertelt de geschiedenis van Nederland

Wij willen dat het verhaal van onze waterhistorie zichtbaar is en wordt verteld. De waterschappen, ook Hollandse Delta en haar voorgangers, bouwen al vele eeuwen aan het bewoonbaar en bewerkbaar maken van ons land. De vele historische waterstaatkundige werken en gebouwen, zoals dijken, gemalen, sluisen, stuwen en sluiswachterswoningen zijn daar het levende bewijs van. Water Natuurlijk vindt dat het waterschap zuinig moet zijn op het historisch erfgoed en het bijbehorende landschap, zowel materieel als immaterieel. Het verhaal dat deze gebouwen en objecten vertellen maakt deel uit van het besef van ons waterrijk verleden. Daar mogen we trots op zijn. Het in goede staat brengen en behouden van deze parels en de bijhorende educatie gaat ons aan het hart; daar moet financiële ruimte voor gemaakt worden. Wanneer aanpassing en nieuwbouw van gemalen, sluisen en dergelijke plaatsvindt, moet er ook oog zijn voor cultuurhistorische waarde.

Beleef het onderwaterleven

Wij willen dat kinderen leren hoe belangrijk het water is in hun leven. Water is immers de bron van ons bestaan. Water- en natuureducatie zijn prima te combineren met lessen op scholen, een slootexcursie of het onderzoeken van waterkwaliteit en wat zoal in het water leeft. Door water in de leefomgeving (poelen) en bij scholen (blauwgroene schoolpleinen) goed zichtbaar en toegankelijk in te richten, kunnen kinderen en hun ouders dit in hun directe omgeving ervaren. Alle scholen in het gebied moeten toegang krijgen tot water educatie. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met het IVN (Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid) en andere vergelijkbare organisaties. Dat biedt kansen voor educatie en beleving en is ook nog eens heel goed voor de natuur, klimaatbestendigheid en biodiversiteit.

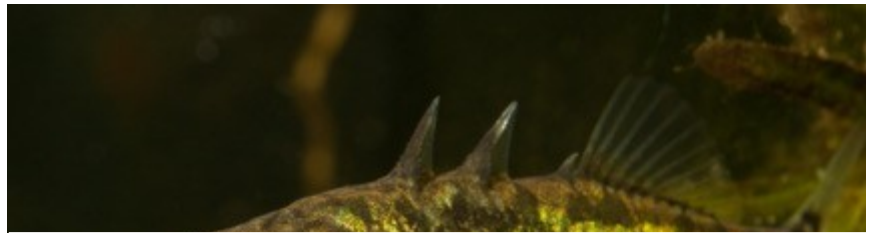

Visparels in de buurt

Water Natuurlijk werkt samen met andere organisaties aan de terugkeer van een natuurlijke, rijke visstand. En samen met hen voert het waterschap projecten uit om dat te bereiken, zoals vismigratie, het monitoren van de visstand en het visstand beheer. Het instellen van een Visstand Beheer Commissie (VBC) levert daar aan een bijdrage. Visloos vergiftigt water en moet zo snel mogelijk uitgebannen worden. Water Natuurlijk pleit voor meer visparels: een plek voor ontmoeting, bewustwording en betrokkenheid. Met goede visstekken voor jong en oud en een plek met goede omstandigheden voor de vis, zoals natuurlijke oevers, rietkragen en visbossen waarin vissen kunnen schuilen, voedsel vinden en paaien.

Actieve vrijwilligers zijn nodig!

Wij koesteren onze vrijwilligers en bieden ondersteuning met aandacht, kennis en werkbudget. Water Natuurlijk vindt het belangrijk dat mensen ook actief betrokken kunnen zijn bij het waterschap. Bijvoorbeeld door het analyseren van de waterkwaliteit op basis van een vernieuwd en uitgebreid netwerk van meetpunten of als vrijwillige dijkwachter. Professionals valideren de meetgegevens en analyse, waarmee een basis wordt gelegd voor publieke verantwoording en moderne verrekensystematiek. Ook hier

figuur 10. Driedoornige stekelbaars

snijdt het mes zo aan twee kanten: het intensieve veldwerk wordt gedaan door vrijwilligers die hier plezier aan beleven, en werkzaamheden die anders te kostbaar zijn kunnen toch worden uitgevoerd.

7. HERSTEL BIODIVERSITEIT IN STAD EN LAND

Herstel biodiversiteit

Water Natuurlijk zet in op verbeteren van de waterkwaliteit en biodiversiteit in het hele beheergebied, zowel in de stad als op het platteland. De variatie in planten en dieren neemt in Nederland immers in rap tempo af, net zoals de aantallen per soort. Met name het aantal insecten is drastisch gedaald. Het herstellen en versterken van de biodiversiteit is daarom een vast onderdeel bij de planvorming en uitvoering van de taken van het waterschap. Iedere meter groen zetten we in voor herstel van biodiversiteit. Samen met natuurorganisaties willen wij herstel en versterking van biodiversiteit/natuur door o.a. blauwgroene netwerken aan elkaar te verknopen.

Waterschap Hollandse Delta heeft ca. 8000 kilometer aan watergangen in beheer. Dit komt neer op grofweg 16.000 kilometer oevers. Bij goed beheer kunnen deze watergangen en oevers voor veel water- en rietvogels een uniek onderkomen bieden. Een grote kans voor het herstel van de biodiversiteit.

Vismigratie

Een goede vismigratie (de trek van vissen tussen paai-, opgroei-, foerageer- en overwinteringsgebieden), vindt Water Natuurlijk erg belangrijk. In het watersysteem van waterschap Hollandse Delta moet daar nog veel aan worden gewerkt.

Figuur 8. Zeelt

Ons watersysteem kent ongeveer 2000 barrières voor vis en ander waterleven, enkele gemalen zijn weliswaar geschikt gemaakt voor vispassage, maar voor honderden barrières moeten dit nog gebeuren. Hoewel een gezonde leefomgeving voor vissen nog ver weg is, zal Water Natuurlijk hierop stevig inzetten.

Meer voorzieningen op land en in water voor dieren

De eigendommen van het waterschap willen we voorzien van meer natuurelementen zoals groene daken. Het inzaaien van inheemse, lokale, kruidenmengsels. De inrichting van terreinen wordt geleidelijk herzien en voorzien van inheemse beplanting. Natuurinclusief is bij nieuwbouw en aanleg het uitgangspunt. Ook onder water kunnen voorzieningen worden aangelegd zoals visbossen, vooroevers en kunstmatige riffen. We zetten in op het vispasseerbaar maken van alle wateren. (Water)werken worden zo mogelijk visvriendelijk gemaakt. Ook worden waar mogelijk obstakels verwijderd, zodat de trekvissen hun paaiplaatsen kunnen bereiken. Waar mogelijk willen we, samen met andere partijen, water- en landschapselementen inrichten waar de natuur van profiteert, zoals poelen voor amfibieën, plas-drasgebieden voor weidevogels, houtwallen voor zangvogels.

Wij willen ervoor zorgen dat de flora- en faunawet door de waterschappen en onze pachters wordt nageleefd.

Natuurvriendelijke oevers

Slechts 1,2 % van de watergangen heeft momenteel natuurvriendelijke oevers: een enorm potentieel. Water Natuurlijk stimuleert de aanleg van natuurvriendelijke oevers door particulieren, bedrijven en waar mogelijk op eigen gronden van het waterschap. Natuurvriendelijke oevers zijn nuttig voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Ook vormen zij het leefgebied voor vissen en andere waterdieren. Begroeide oevers,

Water Natuurlijk Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

paaiplaatsen, waterplanten en diepten om te overwinteren zijn nodig zodat de waterdieren kunnen schuilen, paaien en eten. We zetten in op het zoveel mogelijk verwijderen van boven water uitstekende harde beschoeiingen. Natuurvriendelijke oevers moeten gemeengoed worden. Het waterschap vervult hierin een voorbeeldfunctie

Figuur 9. Natuurvriendelijke oever Piershilse gat

Plaagdieren en exoten

Planten en dieren verdienen bescherming. Ze worden alleen bestreden wanneer dit moet vanuit veiligheid, wettelijke taken of biodiversiteitsverlies. Bijvangst moet hier zoveel als mogelijk worden beperkt door de inzet van selectieve vangstmiddelen. De rijksoverheid moet tijdig en doeltreffend ingrijpen bij nieuwe invasieve exoten zoals de Amerikaanse rivierkreeft en Japanse Duizendknoop. Daarnaast moet de overheid voorkomen dat grote schade optreedt aan watergangen en/of dijken. Water Natuurlijk blijft zich inzetten om op alle terreinen van het waterschap jagen te verbieden.

Unieke soorten in brak water

Door klimaatverandering herstellen oude ecosystemen elementen zoals brakke en zoute invloeden in een getijden delta. Daar moeten we ons op voorbereiden. Alles zoet houden is op termijn niet haalbaar en niet wenselijk. Hier is een omslag in denken en doen nodig. Water Natuurlijk pleit voor het aanpassen aan de veranderingen. Als het peil stijgt, moet de functie daar op afgestemd worden. Dit geldt ook voor de natuurlijke verzilting (functie volgt peil wordt functie volgt peil + zout) met versterking van de karakteristieke brak- en zoutwaternatuur. Onze delta biedt kansen voor unieke 'delta-soorten' die in brak water leven of tussen zoet- en zoutwater trekken. Door technische ingrepen staan deze brakke milieus en zoet-zout overgangen nu onder druk. In het huidige waterbeheer worden namelijk veel van deze gebieden kunstmatig zoet gehouden met oppervlaktewater.

Water Natuurlijk pleit voor het verbinden van het Zuiderdiep met de Noordzee. Het Zuiderdiep is gelegen langs de Scheelhoek ten noorden van Stellendam. Het dient sinds kort alleen nog voor de afvoer van

Water Natuurlijk Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

polderwater naar zee via een gemaal naast de vissershaven. De waterkwaliteit van het Zuiderdiep is nu heel slecht doordat alle vervuiling in dit bekken samenkomt en geregeld enige tijd daar verblijft voordat het geloosd wordt. Het gemaal kan heringericht worden tot tweeweg doorlaatmiddel. Daardoor keren eb en vloed terug in het Zuiderdiep en verbeteren de waterkwaliteit, de foerageermogelijkheden voor steltlopers, paai- en opgroeimogelijkheden voor vis en garnalen en de belevingswaarde voor de recreant. Op termijn kan aan de oostzijde een migratiemogelijkheid voor kleine vis gerealiseerd worden.

Zonnepanelen op het water waar het kan

Zonnepanelen kunnen op water worden geplaatst zolang dat geen schade oplevert voor de (kwetsbare) natuur. We hanteren de constructieve zonneladder van de Natuur- en Milieufederaties en houden dus rekening met ecologische en landschappelijke inpassing. We zijn geen voorstander van zonnepanelen op ondiep water en nabij oevers. Bij dieper water hangt het af van de onderwaternatuur.

Ecologisch beheer past overal

Wij willen dat ecologisch maaibeheer overal wordt toegepast: bij bermen, dijken en slootkanten. Water Natuurlijk wil dat het waterschap bijdraagt aan het realiseren van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030. Deze strategie vraagt om een beschermde natuurstatus voor 30% van het land en 30% van het water. Water Natuurlijk vindt dat het waterschap herstel van de biodiversiteit onderdeel van hun reguliere werkzaamheden moet maken. Voor het groenbeheer wordt samenwerking gezocht met lokale en regionale groene organisaties.

Agrarisch natuurbeheer

Water Natuurlijk vindt het belangrijk om met boeren samen te werken aan agrarisch natuurbeheer, zoals het mogelijk maken van vernatting in kansrijke weidevogelleefgebieden. Ook natte verbindingen en akkerranden langs watergangen zijn nuttig. Waterschappen moeten samen met inwoners, gemeenten, boeren en natuurorganisaties komen tot een gebiedsgerichte aanpak. Het ruilen van gronden zien we als een deel van de oplossing. Wij vinden dat boeren compensatie voor maatschappelijke diensten horen te krijgen. Ecologische maatregelen die bewezen effectief zijn, behoren bij het voorzorgprincipe en moeten als standaard worden ingevoerd. Dan kunnen de stimuleringsgelden voor groenblauwe diensten benut worden voor verdergaande pakketten en nog niet op praktijkschaal uit-ontwikkelde maatregelen. Wij willen met het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer het agrarisch natuurbeheer voor veenweidegebieden voortzetten, mits duidelijke waterkwaliteitsdoelen worden gesteld.

Meer bomen en struiken

Water Natuurlijk sluit aan bij de Nationale Bossenstrategie van Rijk en provincies. Dat betekent de aanplant van meer bomen in het landelijk gebied, langs rivieren en kreken en uitbreiding van landschapselementen met bomen en struiken. Het assortiment is inheems en de soortkeuze mede gericht op biodiversiteit.

Deze Bossenstrategie beoogt om in 2050 10 % van het landschap een groenblauwe dooradering te bieden waarvan de helft uit bomen en struiken bestaat. Dat helpt bij de aanpak van klimaatverandering door het vastleggen van CO₂ en het geeft een impuls aan de biodiversiteit. We planten versneld bomen en struiken aan met een groei van het bestand van 10% per jaar, zolang de beschikbare ruimte het toelaat.

Water in de stad

Overmatige hitte kost levens, wateroverlast kost geld. En de burger in de stad wordt getroffen. Daar zijn oplossingen voor, maar de burger kan dat niet alleen, niet zo min als de gemeente en waterschap. Alleen samen kun je wat bereiken.

Klimaatbewust bouwen; hemelwater hoort in de bodem, niet in het riool. 40% van de zuiveringskosten worden veroorzaakt doordat hemelwater en grondwater in het rioolstelsel komt. Afkoppelen en bufferen van hemelwater moet de norm worden bij nieuwbouw. En in bestaand gebied kunnen we dat samen met de gemeentes stimuleren.

Stad en platteland kunnen elkaar helpen met de klimaatopgave. In de stad is gebrek aan ruimte voor waterberging. Groenblauwe verbindingen tussen stad en platteland zijn daarom heel belangrijk in de klimaatopgave:

- groen en water maken de stad veiliger, hittebestendiger, het wonen aantrekkelijker en de vastgoedwaarde hoger;
- stad en platteland versterken elkaar met biodiversiteit en aantrekkelijke routes voor wandelen en fietsen. Groen om van te genieten;
- groen draagt bij aan gezondheid van mens en dier;
- groen geeft ons kansen voor waterberging, brengt schoon water naar en van en in de stad;
- groenblauwe verbindingen brengen stad en platteland weer met elkaar in contact.

Hierbij is meer aandacht nodig voor arme wijken. De dure wijken zijn al groen.

figuur 13. Gorsdijk 's Gravendeel 1

Water Natuurlijk

Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

8. HET WATERSCHAP IN POSITIE

Een krachtig waterschap

Water Natuurlijk kiest voor een waterschap dat een voorbeeldrol vervult, lef toont, ambitie heeft en zaken voor elkaar krijgt. De opgaven van deze tijd vragen om een waterschap dat de belangen van water stevig behartigt. Een waterschap dat zich actief mengt in discussies en op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau sturing geeft aan ruimtelijke ordeningskeuzes. Dat alles vraagt om een sterke organisatie en een sterk bestuur. Water Natuurlijk stimuleert daarom zo veel mogelijk dat het waterschap zich in haar overleg met de gemeenten en provincie sterk maakt voor een waterveilige, groene Hollandse Delta.

Waterschap Hollandse Delta is een actief partner van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, ze brengt hier kennis in en gebruikt kennis van de andere partners, [lees hier](#) meer over het Deltaplan.

Naar een transparant waterschap

Het waterschap maakt de bestuurlijke afwegingen en het politieke debat in het bestuur zichtbaar en toegankelijk voor de buitenwereld. Het zorgt voor veilige dijken, droge voeten, natte natuur, voldoende en schoon water. Maar hóe het dat doet, moeten we duidelijker zichtbaar maken. Water Natuurlijk wil daarom dat waterschappen publieke verantwoording afleggen: over het geld dat ze uitgeven, maar ook over hoe ze hun taken uitvoeren. Waterschappen maken tenslotte deel uit van ons democratisch systeem. Daarbij moet het waterschap ervoor zorgen dat steeds met de juiste, actuele informatie wordt gewerkt, ook in de richting van het algemeen bestuur.

Einde aan geborgde zetels

Wij vinden dat alle bestuurders van een waterschap via stembusverkiezingen rechtstreeks moeten worden gekozen: zo is het ook bij gemeente, provincie en rijk. De agrariërs, bedrijven en beheerders van bos- en natuurterreinen zijn ook zonder geborgde zetels in de waterschapsbesturen prima vertegenwoordigd. Bovendien blijft de samenwerking met hen in de gebieden en rond de voor hen relevante thema's voluit doorgaan. De geborgde zetels -de gereserveerde plekken in het bestuur voor agrariërs, bedrijven en natuur- moeten dus zo snel mogelijk worden afgeschaft. Zolang er nog geborgde zetels bestaan, dringen we er bij de provinciebesturen op aan de verdeling tussen deze zetels ten spoedigste in evenwicht te brengen en de nieuwste wetgevende besluiten bij de verkiezingen in 2023 toe te passen.

Maatschappelijke effecten zichtbaar

Voor de belastingbetalers moet inzichtelijk zijn wat de maatschappelijke effecten van de activiteiten van het waterschap zijn op onderwerpen als veiligheid, gezondheid, natuur, milieu en landschap. Investeren in communicatie over de rol en het belang van water

en waterschappen loont: iedereen moet de opgaven van vandaag en morgen begrijpen en weten hoe je daar zelf aan kan bijdragen. Voor de gebruiker of vervuiler moet duidelijk zijn dat men ook moet betalen voor het gebruik of de veroorzaakte kosten. Schoon en duurzaam produceren hoeft dus niet duurder te zijn.

Informatie op orde voor het waterschap

Door toenemende digitalisering en bijbehorende cyberdreigingen, is digitale veiligheid voor het waterschap van groot belang. Water Natuurlijk is voorstander van slimmer, data gestuurd werken. Het waterschap kan gebruikmaken van een overvloed aan data. Veiligheid, privacy en betrouwbaarheid moeten hierbij voorop staan. Het is noodzakelijk dat het waterschap investeert in online veiligheid en voldoet aan relevante informatiebeveiligingseisen. Bij de inzet van slimme technologie toetst het waterschap op waarborgen van privacy, gelijke behandeling van mensen, vrijheden en rechtsstatelijke bescherming. Daarnaast willen we grote afhankelijkheid van IT-leveranciers voorkomen. Ook acht Water Natuurlijk het van belang dat waterschappen onderling communiceren over de 'best practices'. Zo kunnen de waterschappen van elkaar leren.

Informatie op orde voor de burger

Water natuurlijk krijgt veel vragen van burgers over de staat van het water of over de stand van zaken van een bepaald project. Soms ook nadat men tevergeefs contact heeft gezocht met het Waterschap. Het is belangrijk dat de burger gemakkelijk toegang heeft tot informatie over de kwaliteit van het water en de ontwikkeling daarvan. Andere waterschappen zijn daar al verder in dan WSHD. Er moet snel een inhaalslag gemaakt worden. Bovendien kunnen waarnemingen van ingezetenen ('citizen science') en organisaties nuttig zijn voor het Waterschap en de burger en het Waterschap met elkaar in contact brengen. Een goed voorbeeld is 'Wordt een waterbaas'.

Meer inzicht in subsidies

Het is als inwoner of ondernemer een hele uitdaging om te weten te komen hoe je gebruik kunt maken van subsidieregelingen, zoals voor natuur-inclusief boeren, versterken van de biodiversiteit of klimaatmaatregelen. Hierdoor worden wenselijke investeringen soms niet uitgevoerd. De gezamenlijke overheden moeten meer inzicht bieden in de beschikbare nationale en Europese subsidies.

Right to challenge

Water Natuurlijk is voorstander van het ondersteunen van burgerinitiatieven via kennis, kunde, instrumenten, geld, etc. De op handde zijnde Omgevingswet geeft de ruimte voor burgerinitiatieven en inspraak, ook op het gebied van b.v. wateroverlast. Ook staan wij positief tegenover het invoeren van 'Right to Challenge', waarbij bedrijven, agrariërs, inwoners en/of maatschappelijke- en natuurorganisaties zelf invulling geven aan waterbeheer, zoals bijvoorbeeld een natuurchallenge, het beheer van peilvakken door de grondgebruikers of het uitvoeren van baggerwerkzaamheden. Goed werkgeverschap

Goed werkgeverschap

Wij vinden dat iedereen meetelt en ertoe doet en we werken actief aan inclusief werkgeverschap bij waterschappen. Wij stimuleren duurzaam woon-werkverkeer voor de medewerkers van ons waterschap. Ook vinden wij duurzaam vervoer (transport en dienstreizen) de norm.

Figuur 10. Stuw Goeree Overflakkee

Robuust financieel beleid

De opgaven en dus ook de investeringen, zijn groot voor de waterschappen. De keuzes die gemaakt moeten worden, hebben impact op huidige en toekomstige generaties.

Wij zijn ervan overtuigd dat nu te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst. Tegelijkertijd moeten tariefstijgingen worden beteugeld en moet de schuldenpositie beheersbaar zijn. Dit vraagt om robuust financieel beleid, met bewuste keuzes bij het stellen van kaders én het lef om daar (tijdelijk) van af te wijken als dat nodig is voor het grotere maatschappelijk belang.

Bij het waterschap Hollandse Delta betalen de ingezetenen in vergelijking met de landbouw en het bedrijfsleven veel belasting. Water Natuurlijk vindt dat die scheefgroei moet worden gecorrigeerd.

Kwijtscheldingsbeleid zoals bij gemeenten

Wij vinden dat waterschappen moeten aansluiten bij het gemeentelijke kwijtscheldingsbeleid: wie van de gemeente kwijtschelding krijgt, moet dat ook automatisch van het waterschap krijgen. Water Natuurlijk vindt dat de huidige Kwijtscheldingsregeling in stand moet blijven.

Belastingtarieven op basis van vervuiler/gebruiker betaalt

Het aantal vervuilingseenheden (VE's) wordt gebaseerd op het waterverbruik per huishouden. PFAS, stikstof, fosfor/fosfaat en landbouwgif/pesticiden zijn een grote ecologische bedreiging. Water Natuurlijk wil dat dergelijke vervuiling wordt teruggedrongen door een productbelasting, een extra heffing op basis van de mineralenboekhouding of vergelijkbare methoden.

Om het principe ‘de vervuiler en gebruiker betalen’ invulling te geven, leggen we prioriteit bij de beprijzing van kapitaalintensieve teelten met een grote watervraag en milieu-impact. Water Natuurlijk vindt het logisch dat vervuilende bedrijven meer moeten betalen dan organisaties die een meer duurzame bedrijfsvoering hebben. Dit principe kan in de komende jaren verder worden uitgebreid

Aanbestedingen

Water Natuurlijk wil dat waterschappen alleen werken met aannemers met een biodiversiteitskeurmerk of certificeringen. Partijen moeten werken volgens duurzame aanbestedingsvereisten. In elk project hoort een biodiversiteitsparagraaf. We willen dat waterschappen duurzaamheidseisen stellen bij aanbestedingen. De huidige vormen van aanbesteden van projecten zijn arbeidsintensief en kostbaar voor zowel de waterschappen als de indienende partijen. Zeker met het oog op de komende vervangingsopgave en duurzaamheidsmaatregelen moet gekeken worden of programmatisch aanbesteden, met een consortium van partijen, een meerwaarde kan hebben.

Pachtcontracten: dezelfde voorwaarden

Diverse maatregelen moeten in pachtcontracten van het waterschap worden opgenomen, zoals het substantieel terugdringen van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, een verbod op bepaalde teelten zoals die van niet-duurzaam geteelde lelies of het stellen van eisen voor CO₂ opslag in de bodem. Ook voorwaarden zoals ecologisch sloot- en oeverbeheer en het verbeteren van de bodemkwaliteit kunnen hieronder vallen. Oevers zijn vaak essentieel voor wandelroutes langs het water. We willen dat waterschappen in pachtcontracten ook voorwaarden opnemen die, waar mogelijk, de toegankelijkheid van deze gebieden waarborgen.

Ook vinden wij dat, waar het maar enigszins mogelijk is op gronden van het waterschap, reguliere pacht moet worden omgezet naar een andere pachtvorm om natuurgericht beheer en biodiversiteit op gang te helpen.

Wegenbeheer

Wegenbeheer is geen kerntaak van het waterschap. Hollandse Delta is nog een van de weinige waterschappen die wegen buiten de bebouwde kom in beheer heeft. Dat gaat om wegen over dijken en door polders die naast autoverkeer en fietsverkeer vanuit de dorpen en door recreanten vooral veel door landbouwtransport belast worden. Die wegen met hun bermen, bomen en struiken hebben niet alleen een belangrijke rol voor vervoer. Ze hebben ook een landschappelijke waarde, mooi om te zien met die karakteristieke bomenrijen, en tegelijk zijn die wegbermen goede verbindingen voor planten en dieren. Water Natuurlijk wil daarom het eigendom en beheer van wegen overdragen aan de gemeenten. Dat levert de burger meer duidelijkheid op over wie verantwoordelijk is voor (verkeers)veiligheid en beheer. De gemeente kan het beste zelf met haar burgers en bedrijven beslissen over de gewenste verkeerssituatie. Water Natuurlijk wil bij overdracht dat de biodiversiteit beschermd blijft door ecologisch bermbeheer.

Deze taakoverdracht hoeft niet te leiden tot verhoging van lasten voor de inwoners.

Immers het onderhoudsbudget gaat budgetneutraal van het waterschap over naar de gemeenten, zodat zij het beheer goed kunnen voortzetten. Elke gemeente bepaalt vanaf dat moment hoe en hoeveel de gelden voor wegenonderhoud buiten de bebouwde kom worden geïnd. Net zoals nu al gebeurt voor de wegen en straten binnen de bebouwde kom.

Dé stem in elk waterschap. Voor een robuust Nederland!

